

Ringar på vattnet

Vetenskapliga teamets arbete under 2025/26

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte med rapporten 2025/26	5
Upplägg av rapporten	5
Förskolan: Deltagande förskollärare beskriver	7
SKU matematik vad hände efter?	7
Reflektioner	7
Att osäkra undervisningen	7
Sprida kunskap	8
Reflektioner	8
SKU och språk.....	8
Teori att luta sig emot.....	8
Fritidshem: Utbildningsomsorg, matematiklådor och matematik-a	10
Uppdraget och dess syfte	10
Teorier.....	11
Tillvägagångssätt.....	11
Genomförande.....	11
Axplock från matematiklådorna.....	12
Slutsats.....	13
Gymnasiet: Läsning som stör och berör.....	14
Syfte/frågeställningar.....	14
Sammanhang/kontext	14
Genomförande.....	14
Resultat.....	15
Utmaningar	16
Framgångsfaktorer.....	16
Reflektioner.....	17
Så här kan man arbeta vidare.....	17
Högstadiet: Vad händer med elevernas kunskaper i matematik mellan 6:an och 7:an?.....	18

Översikt, syfte och frågeställningar	18
Genomförande.....	18
Resultat, utmaningar och framgångsfaktorer	19
Vad fick vi syn på?	19
Reflektioner	19
Låg- och mellanstadiet: Deckartema	21
Syfte och frågeställningar	21
Genomförande.....	21
Det här gjorde vi	21
Resultat, utmaningar och framgångsfaktorer	22
Reflektioner	22
Mellanstadiet: Exempel på ett tänkande klassrum i matematik	24
Syfte/frågeställningar.....	24
Genomförande.....	24
Det här gjorde vi	24
Resultat.....	25
Reflektioner.....	25
Bokcirklar	27
En likvärdig och hållbar förskola.....	28
Att bygga tänkande klassrum i matematik.....	28
Möten med matematik i fritidshemmet	29
Fritidshemmets och skolans relationsarbete	29
Språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen	30
SFI: Språkutvecklande arbetssätt.....	31
Analys.....	31
Åtgärder	31
Reflektion från bokcirkeln på SFI.....	32
Rapportens avslut	33
Referenslitteratur.....	34

TACK TILL DIG FÖR FINT SAMARBETE.

TILLSAMMANS GÖR VI SKILLNAD.

Inledning

Under läsåret har Vetenskapliga teamet genomfört både riktade och generella insatser. De generella insatserna har framförallt bestått av lärstämmer med syftet att sprida erfarenheter inom utbildningsförvaltningens samtliga enheter gällande utmaningar och framgångsfaktorer för undervisning. Genom att mötas i lärstämmer ger vi varandra möjlighet att synliggöra våra olika verksamheter för varandra och skapa ökad förståelse, koppla samman beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund samt utveckla en röd tråd i förvaltningens verksamheter. Vår intention med dessa lärstämmer är att lära av varandra och tillsammans utveckla ett gemensamt didaktiskt språk, från förskolan till vuxenutbildningen.

Det Vetenskapliga teamets riktade insatser under läsåret 2025/26 har bestått av samarbeten med utbildningsförvaltningens förskolor och skolor. De insatser som Vetenskapliga teamet har bedrivit under året ser lite olika ut men har samtliga syftet att stödja undervisningsutveckling. I denna rapport beskrivs exempelvis hur ett fritidshem har utvecklat matematiklådor, hur en deltagare har genomfört ett forskningssamarbete tillsammans med Uppsala universitet samt ett deckartema som utvecklats på en skola. Flera av projekten som beskrivs i rapporten tar avstamp i genomfört SKU-arbete. SKU, systematisk kartläggning av undervisningsutmaningar, har varit den metod som Vetenskapliga teamet haft som grund i samarbetet med olika enheter (läs mer om SKU, systematisk kartläggning av undervisningsutmaningar i Vetenskapliga teamets rapport, 2024/25). Den här rapporten beskriver hur SKU-arbetet kommit att utvecklas på olika enheter och gett *ringar på vattnet*.

En annan insats som Vetenskapliga teamet ansvarat för under höstterminen 2025 är bokcirklar. Bokcirkarna genomfördes under tre kvällar och riktade sig till grund- och gymnasielärare, barnskötare, lärare i fritidshem, fritidspedagoger och politiker inom förvaltningen. Hur dessa bokcirklar genomfördes beskrivs i denna rapport.

Rapporten är skriven av deltagarna i Vetenskapliga teamet; Marie-Louise Hallgren, Lotta Lundell, Sara Granholm, Hanna Karlsson och Anita Varga samt teamets ledare, Anna Wallin. Deltagarna i teamet har beskrivit de insatser som de varit involverade i. Vetenskapliga teamets arbete är sammanställt av Anna Wallin.

Syfte med rapporten 2025/26

Rapportens syfte är att på ett transparent sätt redovisa de riktade insatser som genomförts under läsåret, beskriva hur insatserna har genomförts samt klargöra vad de genererat.

Upplägg av rapporten

Samtliga deltagare i Vetenskapliga teamet beskriver i detta dokument det projekt som vederbörande varit ansvarig för under läsåret. Projekten redovisas i förhållande till både den

process som respektive insats har genomgått och de resultat den har genererat. De riktade insatserna handlar dels om arbete med förskolor och skolor med avstamp i SKU, dels om ett forskningsprojekt och om de bokcirkelar som Vetenskapliga teamet genomfört.

Vår intention med dessa insatser har främst varit att utveckla undervisningen och bredda didaktiska perspektiv och mötas kollegialt. Något som kan behöva problematiseras i relation till de riktade insatserna är dess utfall, alltså vilket resultat de olika insatserna gett. När vi lyfter resultat i denna rapport menar vi *inte* i första hand en produkt av något i kvantitativa mått. Resultat handlar här mer om kvalitativa mått; erfarenheter, insikter, didaktiska samtal och den gemensamma process som en viss insats har genererat. Att se på ”resultat” som utvecklingen av nya perspektiv och förståelse för fenomen, vilket är utgångspunkten i denna rapport, kan beskrivas som ett utvecklat förhållningssätt till lärande och undervisning. Detta förhållningssätt blir särskilt tydligt i presentationen av genomförda bokcirkelar hösten 2025.

Förskolan: Deltagande förskollärare beskriver

Under höstterminen 2025 och vårterminen 2026 har jag haft lite olika fokus. Denna del i rapport blir en beskrivning av tre olika områdena som jag ägnat min tid åt.

SKU matematik vad hände efter?

Under förra året, 2024/25 arbetade vi med ett utvecklingsprojekt och forskningsprojekt med fokus på SKU och matematik. I år har vi funderat vidare på hur blev det efter projektets gång? Vi har lagt undan själva matrisen. Genom att vara med i projektet har vi pedagoger fått en insikt i att ”om jag vågar osäkra min undervisning så kan jag utveckla den” och ”Om jag ska lära ut något så är det bra om jag vet vad det handlar om”.

Vi har spridit vår kunskap och informerat om projektet som vi varit med i på diverse olika sätt, på lärstämman, forskningskonferensen LFK, Matematikbiennalen, på nätverksträffar i kommunen och för politiker. Vi arbetar just nu inte aktivt med matrisen för matematik. Däremot ser vi att vi pedagoger har utvecklats och fått en insikt att om man ska kunna ändra sin undervisning så måste man våga osäkra den och ta reda på mer. Vi har fått en nyfikenhet i att ta reda på fakta och inte gå på våra antagande. ”Kan alla, är alla med och förstår? Hur och vad kan jag ändra på och varför gör jag inte vissa saker”. Är tankar som vi har brottats med och som gjort att vi nu stannar upp och reflekterar på ett annat sätt än innan.

Reflektioner

Att vara med i projektet tillsammans med forskare, 2024/25 har varit givande. Vi fick i praktiken fundera över vår undervisning och utmana oss själva. Det har gett oss ett mer öppet klimat där det är okey att säga att jag inte kan, hjälp mig. Det var en fördel för oss att vi redan hade varit inne på och funderat kring vad vi kan påverka och hur. Inom förskolan behöver man nog bli bättre på att titta på en sak i taget och att våga vara kvar i det. Vi är nog ganska bra på att ändra lite här och där i stället för att stanna upp vara kvar i det som händer just nu. Något som kom fram under tiden var att vi som pedagoger kände oss klara och ville gå vidare i stället för att vara kvar i ämnet och skruva på undervisningen.

Att osäkra undervisningen

Vi hade redan börjat prata om hur vi kan utveckla vår undervisning. Då arbetade vi utifrån *Den utforskande spiralen* men med hjälp av matrisen kunde vi specificera oss på matematiken och verkligen gå in och skruva på den undervisningen. Att våga osäkra sin undervisning och säga jag kan inte det här är ganska otäckt. Det krävs att man känner sig trygg med kollegorna.

Tips till dig som vill utveckla undervisningen är att börja med att få trygghet i arbetslaget/teamet. Det kommer leda till ringar på vattnet. Ska du arbeta med SKU matrisen, så titta på målen och se vad du får med eller inte, och varför är det inte med? Har det bara inte blivit av ännu? Har jag kunskap om innehållet, behöver jag lära mig mer? Våga fråga kollegor om hjälp! Tillsammans är vi starka!

Sprida kunskap

Under året har jag varit med och presenterat vårt arbete med SKU matrisen i matematik. Jag har tillsammans med Anna Walin berättat om vårt projekt. Anna har berättat utifrån forskningen och jag har berättat hur det varit för oss som förskollärare. Jag fick berätta om hur vi osäkrat vår undervisning och hur detta i sin tur ledde till flera små projekt inom matematik på avdelningarna. Vi har presenterat på kommunal nivå genom lärstämor där vi berättat för personal från alla olika kommunala skolverksamheter. Vi har också presenterat på ett nämndbesök vi hade på förskolan. Det har även varit nätverksträffar där vi berättat för kollegor inom förskolan. Dessa tillfällen blir lite av en ”mjuk” uppstart inför höstens stora satsning på matematik som ska göras inom kommunen. Vi har även presenterat ute i landet på Lärarna forskningskonferens i Stockholm och på Matematikbiennalen i Göteborg.

Reflektioner

Att åka och delta på olika stora konferenser gav mig en insikt i att vårt projekt var lite unikt. De flesta som jag var och lyssna på hade studerat vad som hände med barnen när de deltog i forskning, men hos oss var det pedagogernas lärande som var under lupp.

SKU och språk

Vidare så kom det att bli intressant att titta på SKU-matrisen för språk, då språk är vårt stora område som vi jobbar med.

Det kändes lite intressant att titta på matrisen för språk då vi har språk som vårt övergripande mål. För att se om den kunde användas för att vidareutveckla och skruva på vår språkundervisning. När vi fick den och började titta på den så kom vi ganska direkt fram till att den var i behov av en revidering, eftersom läroplanen för förskolan har fått en ny revidering. Så vi fick i uppdrag att titta på och revidera matrisen. En annan sak som kom upp var att vi saknade en teori att luta oss mot. Jag fick i uppdrag att revidera målen i matrisen och försöka hitta en språkteori att luta sig mot.

Teori att luta sig emot

Det finns en massa att läsa om språkutveckling. Jag tog avstamp i ”Före Bornholm” som vi arbetar med på min förskola och som bygger på en projektion i språket. Där beskrivs hur

barnet redan i fosterstadiet börja lära sig språket. Då det börja uppfatta ljud, för att sedan utveckla språket i olika steg. När jag sedan började läsa annan litteratur var det flera som beskrev språktrappan. Den handlar om att språket utvecklas som en trappa, först steget är **funktion** som handlar om hur och vad vi använder språket. Sedan kommer **innehåll** som handlar om ordförståelse och språkförståelse. Nästa seg är **form** hur det låter, grammatik och fonologi. Steg fyra handlar om **språklig medvetenhet**, hur ord låter och hur vi formar språket när vi kommunicerar. Det överst steget är **läsa och skriva** som just handlar om att just kunna läsa och skriva. Barnet hoppar mellan de olika stegen under utvecklingen det är inte en steg för steg utveckling. Matrisen med reviderade mål och förslag på ändring är skickad till Inger Eriksson. Inger är en av tre som utvecklat SKU.

Fritidshem: Utbildningsomsorg, matematiklådor och matematik-a

Fjärdhundaskolan har under en tid jobbat med SKU, Systematisk kartläggning av undervisningsutmaningar, som är en del av skolans systematiska kvalitetsutvecklingsarbete. Undervisningsutvecklingen har genomförts i förhållande till matematik. Lärare har identifierat undervisningsutmaningarna och utefter det har man gjort en plan för vidare arbete i årskurserna F-3. I detta arbete har fritidshemmet inkluderats, vilket känns helt naturligt utifrån att det förekommer matematik under fritidstid. På så sätt kan även de vara med och förbättra möjligheterna till måluppfyllelse för eleverna. Barnens intresse för matematik och hur man kan göra matematiken meningsfull är viktiga faktorer när det gäller att förstå matematik. Detta kan man också koppla till begreppet utbildningsomsorg som fritidshemmet fördjupade sig i under det förra läsåret. Det betyder hur personalen är medveten om sina undervisningshandlingar i förhållande till de barn man har. Omsorgsuppdraget ligger då i att försöka hitta andra möjligheter till kunskap, och i det här fallet matematik.

Uppdraget och dess syfte

Uppdraget blev att tillverka ”mattelådor” som är kopplade till varje område som identifierats som särskilt utmanande. De skulle vara utformade för redan rådande fritidshemspedagogik och kunna passa in i verksamheten på ett naturligt sätt. De områden som kommit fram är; Talfördjupning, Geometri, Algebra, Vikt, volym och längd samt klocka och tid.

Av detta har man skapat en matematikplan, se nedan. Matematikplanen kallas också för en tårta som består av sex tårtbitar. Dessa tårtbitar följer ett läsår.

Vi har tillsammans läst boken ”Möten med matematik” av Anna Wallin (Läraryörlaget 2025). Anna har också ingått i arbetet med SKU och varit en del i skapandet av matematikplanen tillsammans med Fjärdhundraskolan. Vi blev övertygade att vi med hjälp av fritidshemmetts sätt att arbeta skulle kunna leka in kunskaper som annars kan vara svåra för vissa elever att ta till sig. Vi behöver dock medvetandegöra det i vår undervisning, främst oss pedagoger. Det skulle dessutom kunna vara ett bra hjälpmedel när det kommer vikarier till fritids som inte riktigt vet vad de ska göra, ”Välj något från lådan”. Det blir också ett sätt att komplettera det eleverna gör i skolan, eftersom att alla från förskoleklass till Åk. 3 och fritidshemmet befinner sig på samma tårtbit.

Teorier

Bishops matematiska aktiviteter; leka, räkna, lokalisera, designa, mäta och förklara är några av de grunder vi står på när det gäller matematik kopplade till vårt arbetssätt. Vi använder oss främst av aktivisterna mäta, leka och designa. Anna Wallins koncept att matematik-a och begreppet utbildningsomsorg har också varit en grund i vår process.

Tillvägagångssätt

Arbetet inleddes med att vi läste in oss på planen som skolan gjort, för att sedan koppla aktiviteter till de olika områdena. Även om vi på fritidshemmet hade varit involverade i framtagandet av planen behövde vi fördjupa oss i varje område och titta på material som vi redan använder oss av i vår undervisning samt se på aktiviteter som är kopplade till de olika områdena. Vi sökte vidare för att hitta saker som vi kände till att vi gjort eller såg intressanta ut för att sedan köpa in det och komplettera och utveckla verksamheten. Ibland var det svårt att veta hur vi skulle kategorisera olika lekar /material. Men vi kom också fram till att flera saker kunde användas i flera lådor. Här har vi också fått hjälp av Anna Wallin, lektor i Enköpings kommun.

Därefter köpte vi in material som sorterades i de olika lådorna. Lådorna blev fem precis som tårtbitarna i matematikplanen. Varje låda innehåller därför material och aktiviteter kopplade till det innehåll som varje tårtbit behandlar. Beskrivningar till olika aktiviteterna samt en innehållsförteckning finns i lådorna. Vi kommer också komplettera med en kommentarbok. Då man provat en aktivitet så skriver man hur det gått och om det fungerat som man tänkt. Samt andra intressanta synpunkter som man kommer på under resans gång. Som man sen kan använda när man utvärderar jobbet.

Genomförande

Samtal fördes om hur det skulle vara möjligt att i fritidshemmetts verksamhet ta sig an detta och kom fram till en plan. I lådorna finns det nu till en början olika mycket material. Det kommer gå att fylla på vart efter. För att hålla innehållet i lådorna levande bestämde vi att varje pedagog fick ansvar för en låda att läsa in sig på. Dels för att underlätta att det blir att

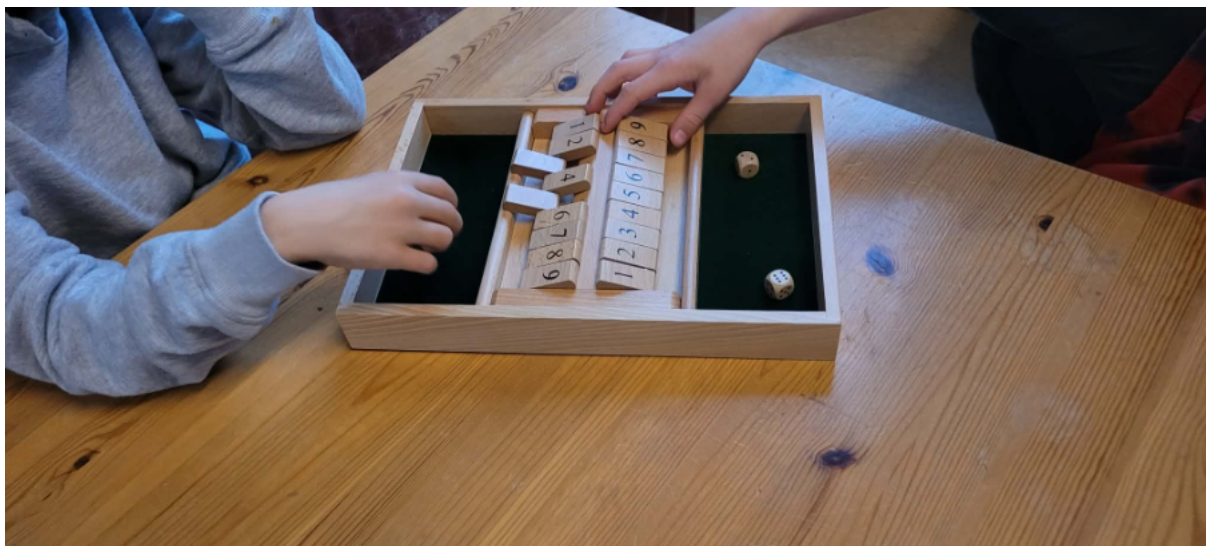
undervisa utifrån lådorna, dels för att kunna utveckla innehållet i dem. Då fritidshemmet har ett arbetssätt där man som pedagog ansvarar för en åldersgrupp i taget, en månad i taget, innebär det att alla barnen kommer få ta del av innehållet i alla lådorna. Undervisning i fritidshemmet blir också roligare och lättare om man får göra den till sin egen.

Under vårterminen 2026 började vi att arbeta med hur man kan involvera matematiken ihop med fritidshemspedagogiken under fritidshemstiden. Vi prövade bland annat att lära barnen att spela *skip-bo* och *yatzy* som är bra för taluppfattning. Vi gjorde *loppor* där vi tränade multiplikation. Vi genomförde också ett OS under flera veckor där vi både *mätte* med måttband och tog tid vid olika grenar. Tävlingsmomentet blev viktigt och roligt. Pärlplattor där eleverna gjorde eget eller följde färdigt mönster blev också en del.

Detta var aktiviteter som vi annars också hade gjort, men som vi tänkte till lite extra kring för att medvetandegöra det vi gjorde. Vi vill poängtera att avsikten inte är att säga till barnen *att nu lär vi oss matte* utan att komplettera undervisningen med andra sätt att lära. Vi tänkte på att barnen kan behöva få erfara andra sätt och sammanhang där matematiken blir användbar i förhållande till sina egna upplevelser och sin vardag. Där behovet av att kunna kännas meningsfullt för den egna individen.

Axplock från matematiklådorna

1. **Talfördjupning:** Hopprep, Yatzy, Skip-bo, kortlek, 1–24 leken
2. **Geometri:** Ubongo, Tangram, Bygga mönster med pärlplattor, Geometripromenad
3. **Algebra:** Lätt som en plätt. Rita symmetriskt självporträtt. Skapa gåtor. Mönsterföljder.
4. **Vikt, volym och längd:** Hur många kaplastavar är jag lång? Baka chokladbollar, hopprep.
5. **Klockan och tid:** Blixtmatte, Uppdrag på tid, Spelet om klockan, Veta när man går hem digitalt och analogt.

Slutsats

Det finns mycket matematik på ett fritidshem om man tittar efter. Blir bara personalen medveten om vad man gör och kan göra, så finns det stora möjligheter till ett varierat lärande. Fritidshemmet kan bli den kompletterande pusselbiten för elevers lärande. Här kom begreppet utbildningsomsorg att hjälpa oss.

Framåt ska vi presentera vårt arbete på en lärstämman för fritidshem och rektorer som planeras under hösten. Vi kommer också att jobba vidare med lådorna på Fjärdhundraskolans fritidshem. Den litteratur som vi använt oss av är *Att lära matematik ute* (Naturskoleföreningen 2006) samt *Möte med matematik i fritidshemmet* av Anna Wallin (Lärarytörlaget 2025).

Gymnasiet: Läsning som stör och berör

Som ett led i samverkan mellan Uppsala universitet och dess partnerkommuner, finns RUF (regional undervisningsutvecklande forskning). Inför läsåret 2025/2026 sätts tre olika forskar-/lärarsamverkansprojekt i gång inom ämnena matematik, naturvetenskap och litteraturundervisning inom svenskämnet. Forskarna efterlyste medforskande lärare och jag fick, inom ramen för mitt deltagande i Enköpings kommuns Vetenskapliga team, möjlighet att delta i projektet "Läsning som stör och berör".

Bakgrunden för detta projekt grundar sig i att elever ibland har svårt att skilja på efferent (nyttoinriktad) och estetisk läsning. De har många gånger läst all typ av text på ett likartat sätt; gärna med stöd i lässtrategier som inte skiljer sig nämnvärt mellan till exempel en novell och en nyhetsartikel. Elever har också uttryckt sig frågande till "nyttan" med skönlitteratur. Ur dessa problemställningar har docenterna Olle Nordberg och Malin Tväråna formulerat projektets frågeställning (se nedan).

Syfte/frågeställningar

Att undersöka hur en litteraturundervisning där känslöväckande texter läses, diskuteras och analyseras utifrån elevernas tolkningar av dem utvecklar elevernas skönlitterära läsförmåga och motivation. Elevernas inlevelse i texten ska ligga till grund för diskussionen.

Sammanhang/kontext

Vår arbetsgrupp bestod av Olle Nordberg och Malin Tväråna; båda docenter vid Uppsala universitet samt sammanlagt sju lärare verksamma på mellan-/högstadiet samt gymnasiet vid skolor från olika partnerkommuner till Uppsala universitet. Vi har träffats vid sammanlagt 13 tillfällen på Blåsenhus i Uppsala.

Genomförande

Studien är en undervisningsutvecklande designstudie. Detta innebär att en specifik arbetsmetod har genomförts vid upprepade tillfällen och finjusterats efter vägen. Varje lärare har valt ut en specifik klass som har fått arbeta enligt den modell som forskarna satt upp. Fördelen med detta är dels att eleverna blir vana vid metoden, dels att forskarna kan följa deras arbete longitudinellt.

I början och slutet av studien (september och maj) har elevenkäter genomförts för att vi ska få syn på deras läsarvanor, deras inställning till läsning och litteratur samt deras syn på dem själva som litteraturläsare.

Forskarna har, i samråd med deltagande lärare, tagit fram kortare texter i form av dikter och noveller som på olika sätt kan tänkas beröra läsaren. Dessa har samlats i en gemensam mapp

och varje lärare har sedan kunnat välja de texter som passat hens undervisning och elevgrupp bäst. Allt material har samlats i en gemensam Google Docs-mapp.

Under läsåret har varje lärare genomfört sex läsomgångar med sin klass enligt följande modell:

1. Textläsning. Läraren läste hela eller dela av texten högt, alternativt fick eleverna läsa texten tyst för sig själva.

2. Eleverna fick därefter skriva ned sina egna tankar kring texten. Jag valde att förbereda ett formulär som de enkelt kunde skriva i för hand.

3. Eleverna fick sedan, i grupper indelade av mig, läsa upp vad de skrivit samt diskutera sina tankar med varandra. De fick även skriva ned 3 frågor/diskussionsingångar som de tyckte var värda att lyfta i helklass. Lapparna lämnades in till mig.

Ungefär här var det lagom med fem minuters bensträckare. Medan eleverna fick paus, läste jag gruppernas frågor och skrev upp dem i lämplig ordning på tavlan.

4. När eleverna kom tillbaka, tog vi upp deras funderingar i helklass. Jag ledde samtalet genom att fördela ordet och skjuta in motfrågor. Helklassamtalet spelades in.

5. Efter helklassamtalet fick eleverna på nytt skriva en egen reflektion om texten och om hur deras tankar eventuellt förändrats av att få höra nya perspektiv på texten.

Jag valde att genomföra studien i en årskurs 1 på ett studieförberedande program.

Efter avslutad läsomgång, samlade jag in elevernas reflektioner, avidentifierade dem och skannade in dem för att kunna skicka dem till forskarna. Därefter gjorde jag en egen didaktisk analys av lektionen utifrån inspelningen. Även denna lade jag in i det gemensamma Google Docs-mappen.

Under våra gemensamma träffar, diskuterade vi såväl genomförande som resultat och delgav varandra tankar kring hur metoden kunde finjusteras ytterligare.

Resultat

I skrivande stund har forskarna ännu inte analyserat hela materialet och därför finns ännu inga egentliga resultat. För egen del kan jag dock se följande i min egen klass:

- Eleverna hade redan innan vi började med projektet, läst andra texter enligt liknande modell och var redan vana vid tänket kring egen reflektion och samtal. Trots detta, kunde jag ändå se att de efterhand vände sig vid lektionsupplägget och att de även skrev mer och att fler i högre grad deltog i helklassdiskussionen allt eftersom.
- Eleverna har å ena sidan skaffat sig en samsyn kring hur man talar kring och analyserar text. De har till exempel gärna gått utanför det förväntade i sina tolkningar och gärna teoretiserat diskussionen med hjälp av litteraturvetenskapliga begrepp

såsom *metafor*, *berättarperspektiv* och *symbolik*. Detta har resulterat i fördjupade teoretiska perspektiv med också en viss återhållsamhet i diskussionen vid vissa tillfällen.

- Eleverna har å andra sidan blivit allt modigare i att ”tänka högt” och inte alltid vara noga med att det de säger ska låta färdigtänkt och smart. Detta har lett till att eleverna har kunnat utveckla tankegångarna och få nya insikter om texterna. Ibland har diskussionerna hamnat utanför själva texten, men då har jag lett dem tillbaka in på spåret igen.
- Det i särklass viktigaste resultatet, är att eleverna har fått arbeta med skönlitteratur på vetenskaplig grund enligt en litteraturvetenskaplig metod och på så sätt fått syn på skönlitteraturens särart i förhållande till andra texttyper, men också stärkt den egna identiteten som litteraturläsare

Utmaningar

Hela idén med denna typ av undervisning, är att eleverna i någon mån behöver blotta sig och våga tänka utanför den berömda boxen. I en ny klass som just börjat gymnasiet, är detta en utmaning; om än en nyttig sådan.

Den största utmaningen ligger i att alla ska få komma till tals och att alla ska vilja komma till tals. Tack vare den egna, skriftliga reflektionen, kommer alla till tals i sina smågrupper. När sedan diskussionen tas upp i helklass, blir inte alla aktiva i diskussionen. Detta är inget unikt i just detta projekt. Här har vi diskuterat att jag som lärare inte ska misstolka tystnad som att man eleverna inte får ut något av diskussionen eller är helt passiv. I den sista reflektion de skriver, syns tydligt att de tänkt till kring det klasskompisarna sagt. Vi har även diskuterat möjligheten att låta frågorna på tavlan (efter steg 3) gå tillbaka till smågrupperna så att de först får diskutera tillsammans.

En annan utmaning är hur mycket läraren ska styra i helklassamtalet. Jag märkte, när jag lyssnade på den första inspelningen, att jag var väldigt aktiv med olika typer av affirmationer (ljud och ord i en väldigt positiv ton). Jag bestämde mig för att försöka minska på detta, då eleverna kan tolka det som att de behöver mitt gillande för det de säger. Vad gäller styrande frågor, upplever jag det viktigt att eleverna först får säga det de tänker och att jag ger dem utrymme; dvs vågar låta det vara tyst i lite längre stunder innan jag sticker in följdfrågor. Jag upplever att spegling är en bra teknik för att bekräfta utan att värdera, men även tystnad är bra för att ge andra tid att komma in.

Framgångsfaktorer

En tydlig framgångsfaktor har varit att arbeta helt och hållet analogt. Eleverna har fått texten på papper och de har även fått reflektionsformuläret på papper. På det sättet har de dels via själva handskrivandet kunnat utveckla sina tankar, dels inte lockats att ta digital hjälp i sitt tankearbete. På bensträckaren har de heller inte fått ta sina mobiltelefoner.

En annan framgångsfaktor har varit att jag som lärare har läst igenom texterna mycket noggrant innan för att kunna ha olika planer för uppföljning. Sådan typ av uppföljning kan till exempel vara att lägga ett mer teoretiskt perspektiv med kategorisering av och diskussion kring effekten av stilfigurer när elevernas diskussion kom att handla mycket om språket. En annan uppföljning fick bli en kreativ skrivuppgift där de fick leva sig in i en karaktär i en novell vi läst och beskriva hur de hade valt och tänkt. Dessa uppföljningsidéer kan man även plocka fram om diskussionen inte riktigt skulle ta sig som man önskar.

Reflektioner

För min egen del har det här arbetssättet påmint ganska mycket om hur jag redan arbetar. Den stora vinsten är den tydliga och förutsägbara designen som sänker ”komma igång-tröskeln” för eleverna på ett bra sätt. Att verkligen ta mig tid för den avslutande reflektionen har också givit mycket. Jag är väldigt tacksam för det urval av texter som forskarna gjort och de diskussioner som vi i forskargruppen har haft kring såväl texter som arbetet med dem.

En viktig reflektion är hur centralt det är att jag som lärare förbereder mig noga genom att välja med omsorg och verkligen läser den text vi ska arbeta med på djupet; det är först då jag kan lyssna på eleverna på ett sätt som möjliggör utveckling. Vid det första lästillfället var jag i ärlighetens namn så fokuserad på själva upplägget, att jag inte förberett texten så noga som jag borde och det märktes.

En annan reflektion är hur viktigt det är att vi talar om för eleverna varför vi arbetar som vi gör. Att det är grunden i litteraturvetenskaplig metod och att även forskare på hög nivå alltid utgår från sin egen inlevelse i det de läser.

Så här kan man arbeta vidare

Jag är helt övertygad om att detta arbetssätt är väldigt givande för att utveckla elevers estetiska läsning av skönlitteratur. Jag vill gärna fortsätta att undersöka hur jag kan anpassa arbetssättet för de högre nivåerna i svenska där andra krav ställs på till exempel litteraturhistorisk läsning och/eller textnära analys, vilket inkluderar en stor begreppsapparat. Till min stora glädje ska jag få chansen att göra just detta i ett nytt RUF-projekt som Olle Nordberg kommer att leda. Där kommer vi att utgå från olika ”glasögon” för att anlägga olika perspektiv på texten.

Högstadiet: Vad händer med elevernas kunskaper i matematik mellan 6:an och 7:an?

Planeringen för läsåret 2025/26 utgår från ett gemensamt utvecklingsområde inom matematikundervisningen. Deltagare i arbetet är lärare i matematik från årskurs 4 till årskurs 9.

Översikt, syfte och frågeställningar

Som rubriken antyder har man uppmärksammat att det sker en förändring i elevernas kunskaper i samband med stadiövergångar, särskilt mellan årskurs 6 och 7. Förändringen handlar om att elevernas resultat i matematik sjunker. Rektorerna på skolan har tillsammans med Vetenskapliga teamet identifierat detta som ett utvecklingsområde.

Syftet med arbetet är att undersöka vad som orsakar denna kunskapsnedgång samt att utveckla undervisningen för att skapa en mer sammanhållen progression i matematikämnet. Arbetet genomförs inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete och i samarbete mellan lärare, skolläda och Vetenskapligt team.

- Vilka kunskapsluckor i matematik, uppstår i övergången mellan årskurs 6 och 7?
- Hur skiljer sig undervisning, arbetssätt och bedömning mellan stadierna?
- Hur kan vi skapa tydlig progression och kontinuitet i matematikundervisningen?

Genomförande

Vi organiserade träffar med matematiklärare från årskurs 4–9. Under träffarna fokuserade vi på:

- Tittade vi på det centrala innehållet i matematik för åk 4–6 samt åk 7–9
- Fokuserade vi på vilka undervisningsutmaningar pedagogerna upplever
- Analyserade vi resultat och innehåll från tidigare elevers nationella prov i åk 6 och åk 9
- Förde diskussioner kring undervisning, bedömning och progression

Vi fortsatte arbetet och uppföljningen under vårterminen 2026.

Resultat, utmaningar och framgångsfaktorer

Utmaningar

- Stora utmaningar med elever som kommer med låga förkunskaper.
- Bråkräkning och decimaltal upplevs som svåra områden att undervisa om och befästa.
- Problemlösningssuppgifter är en utmaning för många elever.
- Svårigheter med ordförståelse och matematiska begrepp.
- Elever har svårt att förstå texter och visa sina resonemang.
- Kunskaper hinner inte alltid befästas innan nya moment introduceras.
- Fler elever är i behov av speciallärarstöd.
- Mellanstadiet har i viss mån tappat användningen av praktiskt material, särskilt utomhus.
- Gruppdynamik och otrygghet i samband med stadiövergång påverkar elevernas prestationer.
- Det tar tid för elever att anpassa sig till nya lärare och klasskamrater.

Framgångsfaktorer

- Gemensam analys av nationella prov gav värdefulla insikter
- Medvetenhet om vikten av att "backa bandet" i undervisningen för att få med alla elever.
- Diskussioner kring gruppdynamik och trygghet som en del av lärandet.
- Önskemål om ökat samarbete, exempelvis att vara två pedagoger i klassrummet eller fungera som resurser för varandra.

Vad fick vi syn på?

- Elevernas betyg i årskurs 6 motsvarar i stor utsträckning deras slutbetyg i årskurs 9.
- Problemlösning är en återkommande svårighet genom hela skolgången.
- Mattekondisen behöver tränas upp, att orka lösa matematik i flera led.
- Språkliga faktorer, såsom begreppsförståelse, har stor påverkan på matematikresultaten.

Reflektioner

Arbetet har tydliggjort vikten av att undervisa långsiktigt med fokus på grundläggande kunskaper och begrepp. Det framkommer också att undervisningen behöver ge utrymme för repetition och fördjupning. Det blir tydligt att vi behöver fortsätta att analysera kritiska moment som bråk, decimaltal och problemlösning. Som ett resultat av det arbete som genomförts på skolan har två insatser genomförts respektive planerats att genomföras. Maria Larsson, lärare på IM, har varit hos arbetslaget 4-9 och berättat om deras deltagande i ett

projekt med avstamp i tanketavlan (Macintosh 2020). Projektet handlade om att på ett strukturerat sätt undervisa eleverna i att använda olika representationer för att beskriva sitt matematiska tänkande och kommunicera sina lösningar. Vidare är Bodil Lövgren inbjuden till förvaltningen och skolan för att beskriva Västerås variant av intensivundervisning. Vi ser även att övergången mellan stadier innebär mer än bara kunskapskrav, såsom sociala faktorer som trygghet och gruppdynamik spelar en viktig roll. Tips på vidare arbete är:

- Skapa strukturer för att befästa kunskaper över tid. Tanketavlan, Blockmodellen arbeta med rik matematikundervisning.
- Utveckla samarbete mellan lärare, exempelvis genom gemensam undervisning och tvålärarsystem.
- Återinföra och utveckla användningen av praktiskt material i undervisningen.

Låg- och mellanstadiet: Deckartema

Skolstaskolan har under de senaste två åren haft ett tydligt fokus på att utveckla elevernas läsförståelse. Arbetet har omfattat både lärare och elever från förskoleklass upp till årskurs 6 och är en del av skolans långsiktiga utvecklingsarbete.

Under det första året arbetade skolan med det så kallade "träningslägret", där fokus låg på att bygga upp grundläggande strategier för läsning och förståelse. Under det andra året utvecklades arbetet vidare genom ett större tematiskt upplägg, deckartema, där eleverna i hög grad arbetade åldersblandat.

Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet har varit att förbättra elevernas läsförståelse samt att skapa engagemang kring läsning redan från tidig ålder, i linje med läroplanens mål om att elever ska utveckla ett rikt språk och kunna förstå och tolka olika typer av texter.

- Hur kan vi öka elevernas förståelse av texter från förskoleklass till årskurs 6?
- Hur kan vi skapa motivation och läslust hos elever i olika åldrar?
- Vilka arbetssätt gynnar utvecklingen av läsförståelse genom hela låg- och mellanstadiet?

Genomförande

Arbetet tar sin utgångspunkt i Lgr22, där det centrala innehållet i svenska betonas:

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter
- Berättande texters uppbyggnad och typiska drag
- Språkliga strategier för att minnas och lära
- Muntliga och skriftliga framställningar

Arbetet har genomförts i hela verksamheten, från förskoleklass till årskurs 6, vilket skapar förutsättningar för progression och likvärdighet.

Det här gjorde vi

Under år ett genomfördes "träningslägret", där eleverna arbetade strukturerat med lässtrategier såsom att få upp läsflytet och kontinuerligt läsa för en mottagare. Detta i linje med Lgr22:s fokus på strategier för läsförståelse.

Under år två genomfördes ett temaarbete med deckargenren, där undervisningen kopplades till läroplanens innehåll om berättande texters struktur och språk. Arbetet innehöll:

- Högläsning av deckarböcker (utvecklar hörförståelse och texttolkning)

- Planering och skrivande av egna deckare med mottagare (kopplat till skrivande och textuppbyggnad)
- Åldersblandade grupper (kommunikation och samarbete)
- “Onsdagsmysteriet” – korta problemlösande texter
- Analys av *Agenterna* (SVT Play), där eleverna identifierade:
 - o Ledtrådar
 - o Karaktärer
 - o Misstänkta
 - o Problem
 - o Klimax
 - o Lösning
- Lyssnande på podd (*Deckardrama för unga*, Sveriges Radio) – stärker multimodal textförståelse

Arbetet har därmed integrerat flera delar av svenskämnets syfte: läsa, skriva, tala, lyssna och analysera.

Resultat, utmaningar och framgångsfaktorer

Utmaningar

- Stor variation i elevernas språkliga nivåer.
- Att säkerställa progression i förhållande till kunskapskraven.
- Tidskrävande planering för att skapa undervisning i linje med både tema och styrdokument.
- Att anpassa undervisningen så att alla elever ges möjlighet att nå målen.

Framgångsfaktorer

- Tydlig koppling till läroplanens centrala innehåll.
- Arbete med genrepagogik (synliggöra texters struktur och syfte).
- Hög elevaktivitet i linje med läroplanens intentioner.
- Variation av arbetssätt (läsa, skriva, lyssna, analysera).
- Autentiska mottagare i skrivuppgifter, vilket stärker kvaliteten i elevernas texter.

Reflektioner

Arbetet visar att undervisning som tydligt kopplas till läroplanens mål och centrala innehåll ger goda resultat. När elever får arbeta både analytiskt och kreativt med texter utvecklas deras läsförståelse på ett djupare plan. När vi tittar på de nationella proven för år 6 så har deras kunskaper en aning i svenska om man jämför från när de gick i år 3.

Att synliggöra textstruktur (till exempel deckarens uppbyggnad) hjälper eleverna att både förstå och producera texter, vilket ligger i linje med kunskapskraven i svenska.

Så här kan man arbeta vidare

- Fortsätta utveckla undervisning med tydlig koppling till Lgr22.
- Arbeta vidare med genrepedagogik i fler texttyper.
- Fördjupa arbetet med språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen.
- Utveckla bedömningsformer som synliggör elevernas läsförståelse. Legilexi kommer hela skolan att använda till nästa läsår.
- Säkerställa progression från förskoleklass till årskurs 6.

Skolstaskolans arbete visar hur läroplanens intentioner kan omsättas i praktiken genom tematiskt och elevaktivt arbete. Kombinationen av strukturerad undervisning och kreativa inslag har skapat goda förutsättningar för elevernas språkutveckling och måluppfyllelse i svenska.

Mellanstadiet: Exempel på ett tänkande klassrum i matematik

Fjärdhundraskolan är inne på sitt fjärde år av ett långsiktigt utvecklingsarbete med fokus på matematikundervisningen. Arbetet syftar till att stärka elevernas matematiska förmågor och skapa en mer aktiv och engagerande undervisning.

Under det aktuella året har en av lärarna deltagit i en kommunövergripande bokcirkel med utgångspunkt i boken *Att bygga tänkande klassrum i matematik* av Peter Liljedahl.

Erfarenheterna från bokcirkeln har sedan spridits vidare i det egna arbetslaget, där lärarna gemensamt har prövat och utvecklat undervisningen utifrån bokens idéer.

Läraren har även medverkat på Matematikbiennalen i Göteborg i januari 2026, där hon tog del av föreläsningar, workshops och exempel på undervisningsutveckling inom matematikdidaktik. Särskilt fokus låg på arbetssätt som främjar elevers aktiva deltagande, problemlösning och resonemangsförmåga samt hur undervisningen kan utformas för att göra eleverna mer tänkande och mindre reproducerande i sitt lärande.

Syfte/frågeställningar

Syftet har varit att utveckla undervisningen så att eleverna i högre grad blir aktiva tänkare i matematikklassrummet.

- Hur kan vi organisera undervisningen så att fler elever deltar aktivt i matematiska resonemang?
- Hur kan vi utveckla elevernas problemlösningsförmåga och matematiska tänkande?
- Hur kan klassrummet utformas för att främja samarbete och lärande?

Genomförande

Arbetet är en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och tar sin utgångspunkt i Lgr22, där elever ska utveckla förmågor som problemlösning, resonemang, kommunikation och begreppsförståelse.

Det här gjorde vi

En lärare deltog i en bokcirkel kring *Att bygga tänkande klassrum i matematik* av Peter Liljedahl, vilket gav inspiration och konkreta undervisningsstrategier. Dessa fördes vidare till arbetslaget, där man gemensamt:

- Läste och diskuterade bokens innehåll
- Prövade nya arbetssätt i undervisningen

- Reflekterade kring hur undervisningen kan utvecklas för att öka elevers aktiva tänkande

Utöver detta har läraren tagit med sig nya idéer från Matematikbiennalen i Göteborg, bland annat kring:

- Hur rika problemlösningssuppgifter kan användas mer systematiskt
- Hur synliggörande av elevers tänkande stärker lärandet
- Hur undervisningen kan struktureras för att öka elevaktivitet
- Hur klassrummet kan organiseras för att främja samarbete och resonemang

Ett centralt inslag i undervisningen har varit användningen av vertikala whiteboards, där elever i grupper:

- Löser problem tillsammans
- Synliggör sina strategier
- Jämför och diskuterar olika lösningar

Resultat

Utmaningar

- Att förändra invanda arbetssätt hos både lärare och elever.
- Att skapa trygghet i elevaktiva arbetssätt.
- Tidsåtgång för planering och utveckling.
- Att välja uppgifter som verkligen främjar matematiskt tänkande.

Framgångsfaktorer

- Kollegialt lärande med gemensam teoretisk grund.
- Forskning och inspiration från både litteratur och Matematikbiennalen.
- Vertikala whiteboards som verktyg för synligt lärande.
- Ökad elevaktivitet och engagemang.
- Fokus på problemlösning, resonemang och kommunikation.

Reflektioner

Arbetet visar att undervisning som bygger på elevaktivitet och synligt tänkande leder till ökad förståelse i matematik. Kombinationen av forskning (Liljedahl) och aktuell ämnesutveckling (Matematikbiennalen) har gett ett starkt stöd för förändring i undervisningen.

Det har också blivit tydligt att elever utvecklar sitt matematiska språk och resonemang när de får arbeta tillsammans och förklara sina lösningar. Vi kan se i de nationella proven i matematik för nuvarande åk 6 att deras resultat förbättrats markant sen de gick i åk 3.

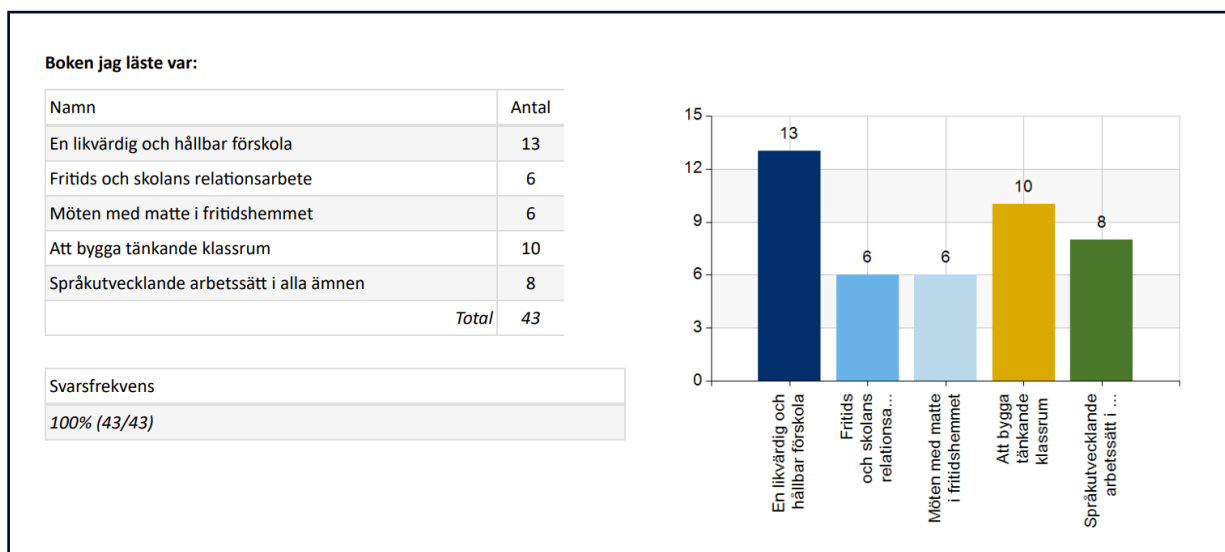
Så här kan man arbeta vidare

- Fortsätta utveckla arbetet med tänkande klassrum.
- Implementera fler idéer från Matematikbiennalen i undervisningen.
- Utveckla bedömning av resonemang och problemlösning.
- Sprida arbetssättet till fler arbetslag och ämnen.
- Fortsätta stärka det kollegiala lärandet.

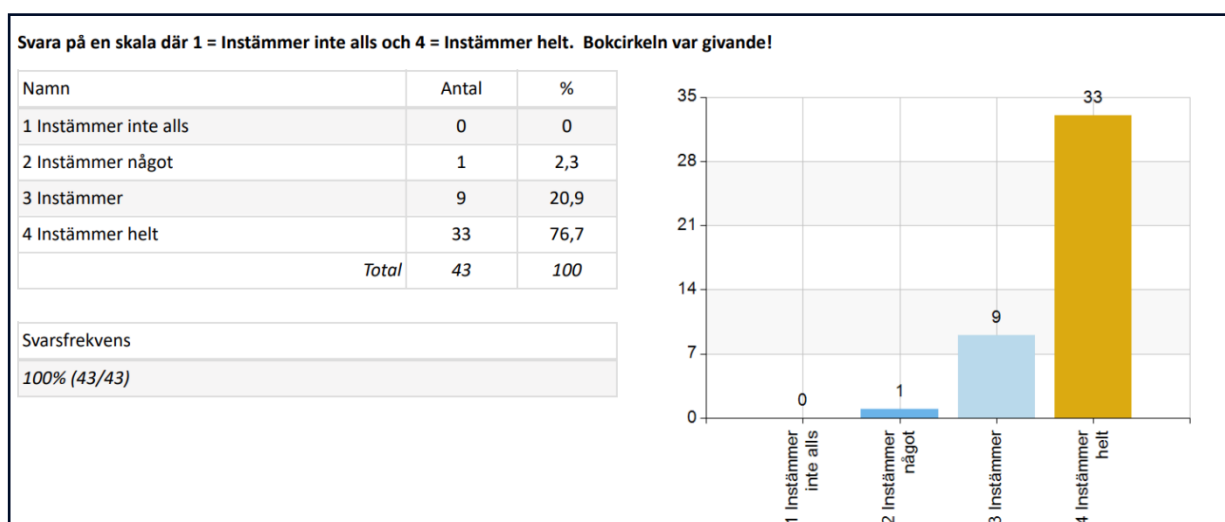
Fjärdhundraskolans arbete visar på en tydlig progression i matematikutvecklingen där forskningsbaserad litteratur, kollegialt lärande och externa inspirationskällor som Matematikbiennalen tillsammans bidrar till en mer elevaktiv och tänkande undervisning.

Bokcirklar

Under hösten 2025 organiserades bokcirklar av det Vetenskapliga teamet. Urvalet av litteratur i de olika bokcirkarna baserades på de utvecklingsområden som identifierats i Utbildningsförvaltningens kvalitetsrapport för 2024. Det var fem olika böcker som erbjöds. Samtliga deltagare fick tillgång till litteraturen för egen läsning. Totalt deltog 43 personer i de olika bokcirkarna. Lärare, barnskötare och politiker deltog i bokcirkarna som hölls tre tillfällen om 2 timmar vardera på Linbanegatan. Alla de fem bokcirkarna träffades samtidigt. Vi höll till i olika rum. Här beskrivs vilka böcker som lästes, kort vad de handlar om samt citat från deltagarna avseende böckerna och vad bokcirkarna gett dem.

Bilden visar fördelningen av deltagare per bok.

Bilden visar vad deltagarna tyckte om bokcirkeln. De svarade på påståendet Bokcirkeln var givande och kunde ange fyra svar, från instämmer inte till instämmer helt.

En likvärdig och hållbar förskola

En likvärdig och hållbar förskola av Christian Eidevald, Ingrid Engdahl och Charlotte Geijer behandlar frågor om likvärdighet, hållbar utveckling och systematiskt kvalitetsarbete i förskolan. Hösten 2024 erbjöds samtliga pedagoger i förskolan en kompetensutvecklingsdag tillsammans med bland annat Christian Eidevald. Förskolorna har arbetat vidare med föreläsningen på olika sätt. Den bok som erbjöds i bokcirkeln och som riktar sig till förskolans pedagoger utgör en förlängning av genomförd kompetensutvecklingsinsats. Att det blev barnskötare som fick erbjudande om att delta i bokcirkeln berodde på att det kom önskemål från den gruppen om riktad kompetensutveckling. Nedan synliggörs deltagares röster gällande boken och samtalen under bokcirkeltillfällena.

”Många intressanta diskussioner och massor av funderingar hur det är att vara barnskötare i Enköpings kommun.”

”Det är otroligt värdefullt att få diskutera tillsammans med kollegor på andra förskolor då vi alla jobbar lite olika och kan ge och ta inspiration och idéer från varandra.”

”Fått tips och idéer. Intressant att höra vad andra förskolor gör och tänker.”

”Att jobben inom förskola är mycket mer komplext än jag trodde, och att inflytande för barn är viktigare än jag trott. (Politiker)”

Att bygga tänkande klassrum i matematik

Att bygga tänkande klassrum i matematik av Peter Liljedahl, har fokus på undervisningsstrategier som främjar elevers matematiska resonemang och aktiva deltagande.

I boken presenteras konkreta strategier och metoder för att utveckla ett så kallat tänkande klassrum. Deltagande lärare berättar om att de omsatt det som de samtalat om under bokcirkeltillfällena i klassrummet. Eleverna har fått möjlighet att pröva olika arbetsformer och metoder, vilket har lett fram till att arbete med vertikala whiteboards visat sig vara särskilt gynnsamt för deras matematiska lärande. Dessa arbetssätt syftar till att öka elevernas aktiva deltagande samt att utveckla deras förmåga till matematiskt tänkande och problemlösning. Nedan synliggörs deltagares röster gällande boken och samtalen i bokcirkeln.

”Att jobba med vertikala skrivvytor, flexibla grupper, frågetyper som jag svarar på från elever, att starta lektionen direkt med en utmanande uppgift, utvärdering av arbetsinsats i förhållande till det jag vill få fram”

”Jag har fått tips och bekräftelse på vissa saker och tankesätt. Har fått tips på hur andra gör, intressanta diskussioner.”

”Många olika idéer och arbetssätt för min undervisning som fanns i boken. Jag tar också med mig de erfarenheter som de andra i bokcirkeln delade med sig. Det har varit en stor styrka att vi har kommit med så många olika erfarenheter”.

”Jag fick med mig mycket men här är några saker: Använda vertikala whiteboards i undervisningen. Lotta grupper VÄNTA ännu längre med att ge svar. Tips och tankar från andra i gruppen.”

Möten med matematik i fritidshemmet

Möten med matematik i fritidshemmet av Anna Wallin, belyser hur matematik kan skapas i fritidshemmet. Boken handlar om att ta vara på det som händer och sker på fritidshemmet och utveckla det med hjälp av att sätta ord på det som sker tillsammans i kollegiet. De samtal som förts under bokcirkeltillfällena har fått ringar på vattnet och deltagare har omsatt både teorier och begrepp i sin undervisning. Nedan synliggörs deltagares röster gällande boken och de samtal som förts under bokcirkeltillfällena.

”Främst så är det alla givande samtal med kollegor från andra skolor. Att få höra hur de arbetar och vilka möjligheter och utmaningar de har samt hur de löser sina utmaningar. Att få möjlighet att medverka i bokcirkeln har givit mig en slags upphöjning på att det vi gör på fritids är så viktigt. Vi gör mer än vi tror. Det har belyst mitt arbete samt gett mig energi till att få fler tillfällen att matematik-a. Även att förklara och uppmuntra mina kollegor till det viktiga arbetet vi gör”.

”Engagerade deltagare som verkligen brinner för sitt arbete på fritids. Glädjande att få möjlighet att delta i samtal med dem”.

”Prat där vi belyser vad vi gör på våra fritids. Tips idéer. En liten egoboost att få prata och lyfta vad man gör. Att få diskutera mer på djupet. Utmaningar och uppåtpuffar. Att få bli påmind om att det vi gör är viktigt på riktigt. Med ganska enkla medel kan man komma ganska långt om man tänker kring hur boken är upplagd.”

Fritidshemmets och skolans relationsarbete

Fritidshemmets och skolans relationsarbete av Johan Ljungström och Anna-Carin Bredmar, behandlar relationsskapandets betydelse för elevers lärande och trygghet. Boken tillhandahåller verktyg, modeller och praktiska exempel som synliggör och sätter relationsarbetets betydelse i centrum. Under våra träffar pratade vi mycket om att hur vi agerar i mötet med elever kan vara avgörande för deras utveckling och välmående. Nedan synliggörs deltagares röster gällande boken och de samtal som förts under bokcirkeltillfällena.

”Det är hur viktigt som helst med goda relationer för våra barns skolgång. På alla sätt och vis. Boken var hur bra som helst.”

”Hur viktigt det är med relationer för att kunna nå elever. Att arbetsglädje smittar av sig till eleverna. Dom pedagogiska utbytena med andra kollegor. Att det är viktigt att ha en god relation till vårdnadshavare. En mycket bra bok som jag tar med mig och ska försöka förmedla till mina kollegor.”

”Vikten av att ha goda relationer till varandra, både mellan elever och kollegor. Jag har alltid brunnit för relationer och nu få fler verktyg men också bekräftelse på att jag gör ett bra jobb. Vår cirkel har varit väldigt givande i diskussioner, extra kul att skolpoliker varit med.”

Språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen

Språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen av Tiia Ojala, fokuserar på hur undervisningen kan utformas för att stärka elevers språk- och kunskapsutveckling i olika ämnen. Boken erbjuder både teoretiska perspektiv och konkreta exempel, övningar samt praktiska verktyg som kan användas direkt i undervisningen. Den fungerar därmed som ett stöd i det kollegiala lärandet och i utvecklingen av undervisningspraktiken.

Boken har bidragit till fördjupade didaktiska diskussioner och en ökad medvetenhet om betydelsen av språkutvecklande arbetssätt. Arbetssättet har även skapat förutsättningar för kollegialt lärande, där deltagarna genom erfarenhetsutbyte fått nya perspektiv på hur undervisningen kan utvecklas för att stödja elevers språk- och kunskapsutveckling. Nedan synliggörs deltagares röster gällande boken och de samtal som förts under bokcirkeltillfällena.

”Boken är mycket omfattande. Metoderna och uppgifterna som finns i boken går att använda i verkligheten. Jag har fått många bra tips och haft roliga diskussioner. Vi behöver verkligen arbeta språkutvecklande i alla ämnen.”

”Mötet med andra lärare och hur man arbetar språkutvecklande.”

Mot denna bakgrund valde jag, Anita Varga, att under innevarande termin arbeta vidare med boken tillsammans med mina kollegor på SFI. Vi beslutade gemensamt att fokusera på området läsning, eftersom det är en särskilt stor utmaning inom SFI-undervisningen.

SFI: Språkutvecklande arbetssätt

SFI, svenska för invandrare, möter kontinuerligt nyanlända och flerspråkiga elever med varierande skolbakgrund och studievana. Läsförmågan utgör en särskilt stor utmaning för många elever, vilket påverkar deras möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen i samtliga kurser.

Under höstterminen deltog jag, Anita Varga, i en kommunövergripande bokcirkel tillsammans med lärare i mellan- och högstadiet. Arbetet utgick från *Språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen* av Tiia Ojala. Diskussionerna tydliggjorde vikten av att alla lärare, oavsett skolform och ämne, arbetar medvetet och strukturerat språkutvecklande. Boken var intressant och passade vår verksamhet inom SFI.

Under vårterminen 2026 har motsvarande bokcirkel initierats inom SFI. Kollegiet har gemensamt valt att fokusera på läsning som prioriterat utvecklingsområde.

Analys

Behovet av ett systematiskt språkutvecklande arbetssätt är stort inom SFI, då språket både är mål och medel för lärande. Elevernas varierande språkliga och utbildningsmässiga bakgrund ställer höga krav på undervisningens struktur, tydlighet och stöttning.

Arbetet med boken har bidragit till ökad didaktisk medvetenhet kring lässtrategier och vikten av att strukturera undervisningen i faserna *före, under och efter läsning*. Den kollegiala lärprocessen, där lärare diskuterar konkreta exempel och kopplar teori till praktik, har skapat samsyn kring undervisningens utveckling.

Samtliga deltagare läste den aktuella delen av boken inför träffen. Under mötet arbetade vi i mindre grupper med strukturerade och konkreta diskussionsfrågor. Arbetet avslutades med en gemensam sammanfattning där deltagarna lyfte centrala tankar och reflektioner.

Åtgärder

För att stärka undervisningens kvalitet och elevernas läsutveckling genomförs följande åtgärder:

1. Kollegialt lärande med utgångspunkt i litteraturen, där varje avsnitt bearbetas gemensamt.
2. Implementering av strukturerade arbetssätt kopplade till:
 - o *Före läsningen* (aktivering av förkunskaper, begreppsarbete, syftesformulering)

- o *Under läsningen* (lässtrategier, stöttande frågor, modellering)
 - o *Efter läsningen* (sammanfattning, reflektion, språklig bearbetning)
3. Gemensam uppföljning och erfarenhetsutbyte vid arbetslagsträffar.

Målsättningen är att skapa en mer likvärdig och medveten undervisningsstruktur som stärker elevernas läsförmåga och språkutveckling över tid.

Reflektion från bokcirkeln på SFI

I samband med läsningen av boken *Språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen* har vi arbetat i form av en bokcirkel där upplägget bestod av att först läsa en mindre del individuellt och därefter diskutera innehållet i mindre grupper. Detta arbetssätt upplevdes som mycket givande. Att läsa ett begränsat antal sidor inför varje tillfälle gjorde att innehållet blev mer hanterbart och gav utrymme för fördjupade samtal. Diskussionerna i smågrupper bidrog till att lyfta olika perspektiv och fördjupa förståelsen av innehållet. Att därefter samlas i helgrupp och dela reflektioner stärkte ytterligare lärandet.

Ledarskapet i bokcirkeln upplevdes som tryggt och tillåtande, vilket skapade en öppen samtalsmiljö där fokus låg på deltagarnas egna reflektioner snarare än på rätt eller fel svar. Detta bidrog till ett klimat där alla kunde delta aktivt och känna sig bekväma med att dela sina tankar.

Boken i sig upplevdes som informativ och lättillgänglig. Den innehöll många konkreta och praktiska exempel på hur man kan arbeta språkutvecklande i undervisningen, särskilt i arbetet med faktatexter och läsförståelse. Flera delar av innehållet var bekanta sedan tidigare, men fungerade som värdefull repetition och bidrog till att aktualisera viktiga didaktiska frågor.

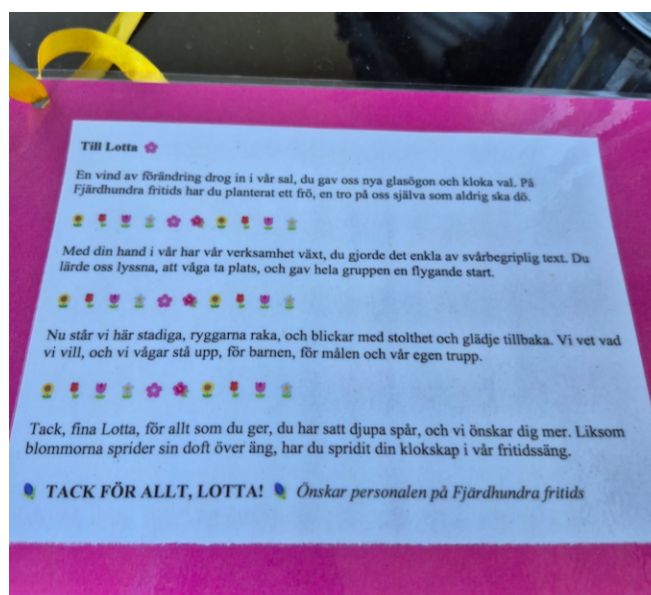
Bokens innehåll riktar sig i stor utsträckning till undervisning i ämnen där elever behöver tillägna sig faktakunskaper, exempelvis samhällskunskap i grundskolan. Samtidigt finns det delar som även är relevanta för undervisning inom sfi, särskilt när det gäller att arbeta med språkförståelse och lässtrategier.

En särskilt användbar del av boken var arbetet med läsningens olika faser: före, under och efter läsning. Dessa strukturer gav konkreta verktyg för hur undervisningen kan planeras och genomföras. Ett exempel på hur detta omsatts i praktiken är arbetet med elever i grupp 1C, där fokus har legat på aktiviteter före läsning. Genom att gemensamt titta på bilder, samtala om innehållet och göra förutsägelser kring texten har elevernas förståelse och engagemang stärkts.

Rapportens avslut

Med avstamp i den lokala skolkommisionens rapport (2015–2016) har enheten för FoU utvecklats. Som en del i detta arbete startade utbildningsförvaltningen ett vetenskapligt team under 2023. Den här rapporten beskriver det arbete som Vetenskapliga teamet har gjort under läsåret 2025/26. Rapporten synliggör förflyttningar och skolutveckling. Exempelvis beskrivs kulturella förflyttningar, kollegial utveckling och didaktiska samtal som leder till utveckling i den egna undervisningen. Under det första året startade Vetenskapliga teamet arbetet med SKU, systematisk kartläggning av undervisningsutmaningar. SKU blev det verktyg som möjliggjorde en brygga mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Denna rapport, *Ringar på vattnet*, synliggör vad didaktiska diskussioner med hjälp av verktyget kan möjliggöra. Genom att utgå från verktyget kan vi i Utbildningsförvaltningen utveckla ett gemensamt språk och ett förhållningssätt till lärande och undervisning, där vi lär av varandra och utvecklas kollegialt. Rapporten visar att ett gemensamt fokus med riktade satsningar och ett gemensamt språk kan möjliggöra för utveckling av den egna undervisningen. Exempelvis uttrycker en av deltagarna i boken cirkelarna att det har varit givande att föra samtal med utgångspunkt i boken tillsammans med kollegor från andra skolor. *”Att få höra hur de arbetar och vilka möjligheter och utmaningar de har samt hur de löser sina utmaningar”*. Ett annat exempel på vad den här typen av satsningar ger till Utbildningsförvaltningens medarbetare är det tackkort som Lotta Lundell fick i samband med projektets avslutning, se nedan.

Det nya teamet, som startar augusti 2026, kommer att fokusera på matematik och matematikundervisning, från förskolan till vuxenutbildningen. Vetenskapliga teamet utvidgas med en direktlänk till grundskolestöd, GST och kommer att ha närmare samarbete med förvaltningens rektorsgrupper.

Referenslitteratur

Bäckman, K. (2015). *Matematiskt gestaltande i förskolan*. Åbo: Åbo Akademis förlag

Helenius, O., Johansson, M. L., Lange, T., Meaney, T., Riesbeck, E. & Wernberg, A. (2019/2024). *Matematiska aktiviteter*. Matematik – Förskola. Modul: Förskolans matematik. Del 1: Matematiska aktiviteter. Skolverket, Lärportalen. Hämtad från:
<https://larportalen.skolverket.se/api/resource/P03WCPLAR131454>

Lie Reikerås, E. K. & Heiberg Solem, I. (2004). *Det matematiska barnet*. Natur och kultur.

Nilsson, J. & Karlberg, M. (2020). *Handbok i klassrumsledarskap*. Liber.

Skolverket. (2022). *Läroplan för anpassade grundskolan*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/anpassade-grundskolan/laroplan-for-anpassade-grundskolan-lgra22>

Wallin, A. (2025). *Möten med matematik i fritidshemmet*. Lärarförlaget.